

Rytkönen Riikka
Arenmaa Katja

17.1.2023

Viite

OSA; Epävirallinen oikeus- ja sisäministerikokous 26.-27.1.2023, Tukholma

Suomea edustavat kokouksessa sisäministeri Krista Mikkonen ja oikeusministeri Anna-Maja Henriksson. Epävirallisessa ministerikokouksessa ei tehdä päätöksiä.

Kokousta varten ei ole vielä jaettu puheenjohtajan keskusteluasiakirjoja.

Sisäministerit keskustelevat kokouksessa **muuttoliike- ja turvapaikka-asioihin** liittyen tehokkaasta palautuspolitiikasta ja siihen liittyvästä yhteistyöstä kolmansien maiden kanssa. Toisena aiheena sisäministereillä on **järjestäytyneen rikollisuuden torjunta** ja erityisesti lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten oikeus saada käyttöönsä digitaalisia tietoja ja todistusaineistoa. Ruotsin puheenjohtajakauden yhtenä tavoitteena on selventää haasteita tällä saralla ja ehdottaa menetelmiä niiden ratkaisemiseksi.

Oikeusministerit keskustelevat kokouksessa **järjestäytyneen rikollisuuden vastaisista toimista oikeudellisen yhteistyön näkökulmasta** käsin. Puheenjohtajan odotetaan nostavan keskusteluun erityisesti tulevaan rikosmenettelyiden siirtoa koskevaan EU-lainsäädäntöehdotukseen liittyviä kysymyksiä, sekä EU:n rikosoikeudellisen yhteisön viraston Eurojustin roolin järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa. Lounaalla esillä ovat Ukrainassa tehtyjen kansainvälisten rikosten syyttämistoimet.

Asialista:

1. Muuttoliike- ja turvapaikka-asiat – tehokas paluupolitiikka, mukaan lukien yhteistyö kolmansien maiden kanssa	s. 3
2. Järjestäytyneen rikollisuuden torjunta	s. 7
3. Oikeudellinen yhteistyö ja toimet järjestäytynyttä rikollisuutta vastaan	s. 11

Sisäministeriö

Perusmuistio

EU/85/2023-SM-1

Saunamäki Iikka

13.1.2023

OSA; Epävirallinen oikeus- ja sisäministerikokous 26.-27.1.2023; Muuttoliike ja turvapaikka-asiat – tehokas paluupolitiikka, mukaan lukien yhteistyö kolmansien maiden kanssa

Kokous

Epävirallinen oikeus- ja sisäministerikokous 26.-27.1.2023

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Epävirallisessa oikeus- ja sisäministerikokouksessa 26.–27.1.2023 on tarkoitus käsitellä muuttoliike- ja turvapaikka-asioiden osalta tehokasta paluupolitiikkaa sekä siihen liittyvää yhteistyötä kolmansien maiden kanssa. Keskustelun tueksi ei ole muistiota valmisteltaessa jaettu asiakirjaa tai taustakysymyksiä.

Suomen kanta

Seuraava kanta on esitetty U-kirjelmässä 66/2021 vp:

Valtioneuvosto tukee kaupan, kehityksen ja muuttoliikkeen (ml. takaisinottovelvoite) välisten yhteyksien parempaa huomioimista Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaisesti.

Seuraava kanta on esitetty E-kirjeessä E 38/2021 vp:

Tehokas ja kestävä paluujärjestelmä sekä toimiva takaisinottoyhteistyö kolmansien maiden kanssa on keskeinen osa maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan kokonaisuutta.

Seuraavat kannat on esitetty U-kirjelmässä U 62/2020 vp:

On tärkeää luoda tasaveroisia ja kestäviä kumppanuuksia muuttoliikkeen lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa ja edistää niiden kautta EU:n tavoitteita liittyen esimerkiksi pakotetun muuttoliikkeen perimmäisiin syihin vaikuttamiseen ja muuttoliikkeen hyvään hallintaan. Kumppanuuksissaan EU:n tulee pyrkiä vaikuttamaan siihen, että myös kumppanimaiden maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikka olisi kansainvälistä oikeutta ja ihmisoikeuksia kunnioittavaa. Laillisten väylien kehittäminen ja niiden saavutettavuus myös kansainvälistä suojelua tarvitseville henkilöille on tärkeä osa kokonaisvaltaista ja kestävää EU:n maahanmuuttopolitiikkaa.

On tärkeää, että laitonta maahantuloa ja maassa oleskelua ilman laillista oleskeluoikeutta ehkäistään tehokkaammin sekä palautuksia toimeenpannaan nykyistä toimivammin kunnioittaen perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten palautuskieltoja. Kansainvälisen suojelun tehokas takaaminen sitä tarvitseville tarkoittaa myös, että kansainvälisen suojelun hakemista muun kuin todellisen tarpeen perusteella ehkäistään tehokkaasti.

EU:n palauttamispolitiikan tehostaminen palautuskiellon periaatetta kunnioittaen on tarpeellista osana kokonaisvaltaista lähestymistapaa muuttoliikkeeseen. Uudelleenkotouttamisen tukeminen on keskeinen tapa edistää paluun kestävyttä ja palaajien edellytyksiä aloittaa uudelleen elämä lähtömaassa. Soveltuviin politiikkasektoreihin linkittyvien kannustimien hyödyntäminen takaisinottoyhteistyössä on osa kokonaisuutta.

Seuraavat kannat on esitetty E-kirjeessä E 53/2020 vp:

EU:n palauttamispolitiikka on välttämätön osa kokonaisvaltaista lähestymistapaa muuttoliikkeeseen. Soveltuviin politiikkasektoreihin linkittyvien kannustimien hyödyntäminen takaisinottoyhteistyössä on tässä suhteessa tärkeää. EU:n palauttamispolitiikan on oltava perus- ja ihmisoikeusperustaista. Suomi kannattaa kannustimien koordinaatiomekanismia tärkeänä osana takaisinottoyhteistyön edistämistä. Mekanismeilla ei vaikuteta perusteisiin, joiden nojalla henkilöiden palauttamisesta päätetään. Päätös palauttamisesta tehdään EU-lainsäädännön ja kansallisen lainsäädännön pohjalta noudattaen jäsenvaltiota sitovia kansainvälisiä velvoitteita, mukaan lukien palauttamiskiellon (non-refoulement) periaate.

Pääasiallinen sisältö

Paluupolitiikan tehostaminen

EU:n paluupolitiikan tehostaminen on välttämätöntä osana kokonaisvaltaista lähestymistapaa muuttoliikkeeseen. Siinä onnistuminen riippuu pitkälti yhteistyöstä lähtömaiden kanssa. Yhteistyötä kolmansien maiden kanssa on pyritty vuosien mittaan kehittämään muun muassa takaisinottosopimusten ja -järjestelyjen avulla. EU:lla on perustamissopimuksensa nojalla mahdollisuus tehdä kolmansien maiden kanssa takaisinottosopimuksia laittomasti oleskelevien henkilöiden palauttamiseksi. Takaisinottosopimukset ovat keskeinen väline laittoman maahanmuuton torjunnassa. Ne helpottavat käytännön yhteistyötä vastaanottavan valtion kanssa. EU on solminut 18 takaisinottosopimusta ja unionilla on lisäksi epävirallisempia palautusjärjestelyjä kuuden kolmannen maan kanssa.

Palautusten tehokkuutta heikentää kolmansien maiden haluttomuus ottaa takaisin kansalaisiaan, vastoin kansainvälisen oikeuden velvoitteita. Tarvitaan uudenlaisia ratkaisuja, joilla kehitetään EU:n kolmasmaayhteistyötä palautusten ja takaisinoton suhteen. Tarve hyödyntää eri politiikkasektoreiden toimia kannustimena takaisinottoyhteistyön parantamiseen on nostettu esiin useasti Eurooppa-neuvoston päätelmissä, viimeksi joulukuussa 2021. Päätelmissä mainitaan erityisesti kauppa-, viisumi- ja kehityspolitiikka.

Kolmansien maiden takaisinottoyhteistyötä arvioidaan heinäkuussa 2019 voimaan tulleen uuden viisumisäännösten 25a artiklan nojalla. Arviointien pohjalta harkitaan nk. viisumivipuvarren (käsittäen muutoksia viisumin hintaan, käsittelyaikoihin ja tukiasiakirjoihin) soveltamista takaisinottoyhteistyön tehostamiseksi. Arviointien pohjalta viisumimenettelyn toimivuutta heikentäviä toimenpiteitä on aloitettu toistaiseksi vain Gambian kanssa. Bangladeshia, Irakia ja Senegalia kohtaan on harkittu näitä viisumitoimia. Bangladesh paransi yhteistyötään heikennysten uhatessa, joten toimia ei otettu käyttöön. Suomelle takaisinottokysymysten näkökulmasta tärkeä Irak on ollut nyt jo useamman kerran arviointikeskustelussa, mutta toimia ei ole kannatettu riittävän monen jäsenmaan taholta, samoin kuin Senegalin kohdalla.

Toinen toistaiseksi vasta neuvotteluvaiheessa vaiheessa oleva kannustin on tullietuusjärjestelmään (GSP, Generalised Scheme of Preferences) ehdotettu takaisinoton ehdollisuus, mikä loisi ensimmäisen kauppapoliittisen vipuvarren takaisinottoon. Etuuksien saamiselle on järjestelmässä asetettu tiettyjä ehtoja ja nyt takaisinottovelvoite ollaan lisäämässä näihin ehtoihin. Etuus voitaisiin väliaikaisesti peruuttaa edunsaajamaailta, joka laiminlyö takaisinottovelvoitetta. Neuvosto hyväksyi neuvottelumandaattinsa 20.12.2022 kolmikantaneuvotteluja varten.

EU:n yhteistyö kolmansien maiden kanssa erityisesti paluuasioissa

Tähän mennessä komissio ja ulkosuhdehallinto ovat valmistelleet 10 toimintasuunnitelmaa muuttoliikekumppanuuksista keskeisten lähtö- ja kumppanuusmaiden kanssa (Afganistan, Bosnia-Hertsegovina, Tunisia, Niger, Nigeria, Irak, Libya, Marokko, Pakistan ja Egypti), ja strategisella tasolla toimiva neuvoston turvapaikka- ja maahanmuuttoasioiden ulkoisen ulottuvuuden työryhmä (EMWP) on käsitellyt asiakirjoja.

Kolmasmaasuhteiden toimeenpanon edistämisessä keskeinen taho on Ranskan puheenjohtajuuskaudella perustettu muuttoliikkeen ulkoisen ulottuvuuden koordinaatiomekanismi MOCADÉM, jonka puitteissa on valmisteltu 13 maakohtaista asiakirjaa (Afganistan, Bosnia-Hertsegovina, Tunisia, Niger, Nigeria, Irak, Libya, Marokko, Mauritania, Gambia, Pakistan, Egypti ja Senegal) sekä paluita, välineellistämistä ja Länsi-Balkanin muuttoliikereittiä koskevat toiminta-asiakirjat.

Muuttoliikkeen ulkosuhteisiin liittyvässä rahoituksessa merkittävin väline on Global Europe (NDICI-GE) -rahoitus, josta 14 prosenttia käytettiin muuttoliiketoimiin vuonna 2021 (tavoitetaso 10 prosenttia). Yhteensä Global Europe -rahoitus on 79,46 miljardia vuosille 2021–2027. Rahoitusta voidaan käyttää myös Euroopasta palanneiden uudelleenkotoutumisen tukemiseen.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 18.-20.1.2023 (kirjallinen menettely)

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 20.1.2023 (kirjallinen menettely)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

-

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Saila Heinikoski, SM/MMO, p. 0295 488 619

Niina Lääperi, SM/MMO, p. 0295 488 580

Iikka Saunamäki, SM/MMO, p. 0295 488 267

Anne Lamminmäki, VNK, p. 0295 160 129

VAHVA-tunnus

EU/85/2023

Liitteet -

Viite -

Sisäministeriö

Perusmuistio

EU/86/2023-SM-1

Vasara Pekka

13.1.2023

OSA; Epävirallinen oikeus- ja sisäministerikokous 26.-27.1.2023; Taistelu järjestäytyntä rikollisuutta vastaan – 'Going dark'

Kokous

Epävirallinen oikeus- ja sisäministerikokous 26.-27.1.2023

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Sisäministereiden on tarkoitus käydä epävirallisessa ministerikokouksessa keskustelua järjestäytyneen rikollisuuden torjumisesta keskittyen erityisesti lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten oikeuteen saada käyttöönsä digitaalisia tietoja ja todisteita. Keskustelun aihepiiri linkittyy vahvasti komission vuonna 2021 antamaan tiedonantoon EU:n järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiaksi vuosille 2021-2025, ja tarkemmin sen yhteen painopistealueeseen, joka pyrkii valmistelemaan lainvalvonta- ja oikeusyhteistyötä vahvemmin digiaikaan. Ruotsin puheenjohtajuuskauden yhtenä tavoitteena on selventää haasteita tällä saralla ja ehdottaa pj-kautensa loppuun mennessä menetelmiä niiden ratkaisemiseksi.

Puheenjohtajavaltion keskusteluasiakirja ei ole ollut käytettävissä muistiota laadittaessa.

Suomen kanta

Seuraavat kannat on esitetty E-kirjeessä E 63/2021 vp

Järjestäytyneessä rikollisuudessa on kyse vakavasta, rajat ylittävästä rikollisuudesta, johon EU:n tulee puuttua laajalla keinovalikoimalla. EU:n lainvalvonta- ja oikeusyhteistyön vahvistaminen on keskeistä järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi. Toimia tarvitaan sekä EU:n tasolla että jäsenvaltioissa.

Suomi suhtautuu lähtökohtaisesti positiivisesti hankkeisiin, joilla mahdollistetaan lainvalvonta- ja oikeusviranomaisille kyky toimivaltuuksiensa puitteissa ennalta estää, torjua ja tutkia verkossa tapahtuvia rikoksia sekä saattaa tekijät rikosoikeudelliseen vastuuseen rikoksista. Rikollisten siirtyessä entistä enemmän verkkomaailmaan, tulee löytää tasapainoisia, tietosuoja- ja perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittavia tapoja varmistaa lainvalvontaviranomaisten pääsy salattuun tietoon ja digitaaliseen todistusaineistoon sekä niin lainvalvonta- kuin oikeusviranomaiset kattava ehjä digitaalinen käsittelyketju. Valtioneuvosto katsoo edellä kuvattujen toimien olevan asiakokonaisuuksia, joiden osalta EU-tason ratkaisuilla voidaan tuottaa selkeää lisäarvoa jäsenvaltioiden operatiiviselle toiminnalle vakavan rikollisuuden torjunnassa.

Lähtökohtaisesti valtioneuvosto pitää tärkeänä, että lainvalvontaviranomaisilla olisi jatkossakin oikeus saada teletunnistetietoja silloin, kun on kyse vakavan rikollisuuden torjunnasta ja tutkinnasta. Teletunnistetietojen tallentamisen ja käyttämisen osalta on huomioitava erityisesti EU-tuomioistuimen edelleen kehittyvä tulkintakäytäntö.

Seuraava kanta on esitetty E-kirjeessä E 153/2020 vp

Suomi pitää tärkeänä, että EU-tasolla kehitetään tasapainoinen ja teknologianeutraali lähestymistapa, joka samanaikaisesti huomioi tarpeen sekä turvata vahva salaus että viranomaisten laissa tarkkarajaisesti määritellyn mahdollisuuden yksittäistapauksissa päästä salattuihin tietoihin ja sähköiseen todistusaineistoon toimivaltuuksiensa puitteissa.

Seuraava kanta on esitetty valtioneuvoston kirjelmässä U 69/2022 vp

Digitaalisessa maailmassa viestinnän salaus on keskeistä, sillä se turvaa toisaalta digitaalisia järjestelmiä ja toisaalta yksityisyyden suojaa ja henkilökohtaisia tietoja. Suomi kiinnittää huomiota siihen, että sähköisen viestinnän vahvaan salaukseen ehdotetut rajoitukset eivät vaaranna kyberturvallisuutta tai viestintä- ja tietojärjestelmien turvallisuutta.

Pääasiallinen sisältö

Komission keväällä 2021 julkaisemassa **strategiassa EU:n järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta** (vuosille 2021-2025) on arvioitu, että 80 prosentilla rikoksista on digitaalinen ulottuvuus. Koska rikolliset viestivät ja tekevät rikoksia verkossa ja jättävät jälkiä, tarvitsevat lainvalvonta- ja oikeusviranomaiset komission mukaan nopean pääsyn digitaalisiin vihjeisiin ja todisteisiin. Lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten on käytettävä nykyaikaista teknologiaa, ja niillä on oltava välineet ja taidot nykyaikaisen rikollisuuden toimintatapojen tasalla pysymiseksi.

Komissio on selvittelyt ratkaisua, jonka avulla voitaisiin mahdollistaa laillinen ja kohdennettu pääsy salattuihin tietoihin rikostutinnan ja syytetoimien yhteydessä, ylläpitämällä samanaikaisesti salauksen tehokkuutta ja turvaamalla yksilönsuoja. Näin voitaisiin varmistaa myös tietoturva ja luottamuksellisuus viestinnässä. Komissio on järjestänyt aiheesta keskusteluja jäsenvaltioiden kanssa. Komissio on mm. esittänyt ensivaiheessa kapasiteettien ja kyvykkyyksien vahvistamista sekä mahdollisesti EU-standardeja koskevan työryhmän perustamista. Lainsäädännölliset keinotkin ovat komission mukaan pöydällä. Tästä on osoituksena komission toukokuussa 2022 antama asetusehdotus, jolla pyritään torjumaan lasiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa. Ehdotus muodostaa laajan ja monimutkaisen sääntelykokonaisuuden, jonka periaatteellinen merkitys on huomattava myös salauksen ja viranomaisten tarpeen päästä tietoon kannalta.

Komissio antoi keväällä 2018 säädösehdotuksia liittyen rajat ylittävään pääsyyn sähköiseen todistusaineistoon. Komissio antoi tuolloin asetusehdotuksen sähköistä todistusaineistoa rikosasioissa koskevista eurooppalaisesta esittämis- ja säilyttämismääräyksestä, ja direktiiviehdotuksen yhtenäisistä säännöistä koskien laillisten edustajien nimittämistä todistusaineiston keräämiseksi rikosasioissa (nk. E-evidence-ehdotukset). Viime vuoden lopussa trilogineuvotteluissa saavutettiin poliittinen yhteisymmärrys Euroopan parlamentin kanssa. Tämän jälkeen saavutettu yhteisymmärrys on saatettu kirjalliseen muotoon, joka on tarkoitus hyväksyä alkuvuodesta Coreper-käsittelyssä.

Yhtenä EU:n järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategian mukaisena toimenpiteenä komissio on myös aloittanut selvityksen mahdollisesta unionin tasoisesta ratkaisusta viestinnän välitystietojen säilyttämisen (data retention) toimintamalleiksi. Välitystietojen säilyttämisvelvollisuus ja viranomaisten oikeus saada teleoperaattoreiden säilyttämiä tietoja on ollut esillä useissa merkittävässä unionin tuomioistuimen ratkaisuissa viimeisten vuosien aikana, viimeksi syyskuussa 2022. Viranomaistarkoituksiin tapahtuvaa viestinnän välitystietojen säilyttämistä koskevaa EU-säätelyä sisältyy tällä hetkellä sähköisen viestinnän tietosuojadirektiiviin 2002/58/EY. Kyseinen direktiivi ja siten myös välitystietojen käsittelyn yleiset periaatteet on tarkoitus uudistaa samannimisellä asetuksella (nk. ePrivacy-asetusehdotus), joka on ollut EU-valmistelussa vuodesta 2017 lähtien.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 18.-20.1.2023 (kirjallinen menettely)

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 20.1.2023 (kirjallinen menettely)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Pekka Vasara, SM/PO, p. 0295 488 547
Joni Korpinen, OM, p. 0295 150 012
Pauliina Penttilä, LVM, p. 0295 342 221

VAHVA-tunnus

EU/86/2023

Napsauta tähän ja kirjoita kukin tunnus omalle rivilleen

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Epävirallinen oikeus- ja sisäministerien kokous 26.-27.1.2023; Oikeudellinen yhteistyö ja toimet järjestäytyntä rikollisuutta vastaan

Kokous

OSA; Epävirallinen oikeus- ja sisäministerikokous 26.-27.1.2023

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Oikeusministereiden on tarkoitus keskustella epävirallisessa kokouksessaan järjestäytyneen rikollisuuden vastaisesta toiminnasta oikeusviranomaisten näkökulmasta. Puheenjohtajan asiakirja ei ole vielä saatavilla perusmuistiot laadittaessa. Alustavien tietojen mukaan ministereille esitetään kaksi kysymystä, joista ensimmäinen koskee menettelyjen siirtämistä rikosasioissa, erityisesti ottaen huomioon myöhemmin keväällä annettava komission lainsäädäntöehdotus. Ennakkotietojen mukaan toinen kysymys koskee EU:n rikosoikeudellisen yhteistyön viraston Eurojustin roolia järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa.

Suomen kanta

Suomen kanta perustuu E-asioiden E 28/2019 vp ja E 63/2021 vp yhteydessä muodostettuihin kantoihin.

Suomi pitää tärkeänä sitä, että EU:n kehittämistä vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueena jatketaan. Suomi korostaa, että rikosoikeudellinen yhteistyö on tärkeä osa sisäisen turvallisuuden ketjua. Yhteistyö perustuu vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen, jonka toteutuminen nojautuu jäsenvaltioiden yhteiseen arvopohjaan ja keskinäiseen luottamukseen. Suomi kiinnittää huomiota myös rikosten ennaltaehkäisyyn ja perusoikeuksien huomioimiseen rikosoikeudellisessa yhteistyössä.

Järjestäytyneessä rikollisuudessa on kyse vakavasta, rajat ylittävästä rikollisuudesta, johon EU:n tulee puuttua laajalla keinovalikoimalla. EU:n lainvalvonta- ja oikeusyhteistyön vahvistaminen on keskeistä järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi. Toimia tarvitaan sekä EU:n tasolla että jäsenvaltioissa. On välttämätöntä jatkuvasti ennakoida ja kehittää sekä EU-virastojen että jäsenvaltioiden viranomaisten toimintaedellytyksiä jatkuvasti muuttuvien turvallisuushuokien torjunnassa.

Pääasiallinen sisältö

Saatujen ennakkotietojen perusteella ministereille esitettävistä kysymyksistä ensimmäinen koskee menettelyjen siirtämistä rikosasioissa. Komission on tarkoitus antaa tätä koskeva lainsäädäntöehdotus keväällä, ja ministereiltä kysyttäneen esimerkiksi siitä, mitä etuja he näkevät menettelyjen siirtämisessä tulevaa lainsäädäntöaloitetta silmällä pitäen.

Rikosoikeudellisten menettelyjen siirrolla on tarkoituksena tehostaa rikosasioiden käsittelyä ja koordinoimista mahdollistamalla se, että rikoksen tutkinta ja syytetoimet siirretään siihen jäsenvaltioon, jossa rikoksenteijä asuu tai jossa rikosasia muutoin olisi tarkoituksenmukaisinta käsitellä. Tarkoituksena on myös edistää jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä tehostaen rikostutkintaa ja syytetoimia rajat ylittävissä rikosasioissa.

Jäsenvaltio voisi esittää toiselle jäsenvaltiolle rikosoikeudellista menettelyä koskevan siirtämispyynnön, jos se katsoo, että asian käsittely toisessa jäsenvaltiossa edistäisi tehokasta ja asianmukaista oikeudenkäyttöä. Asiasta oli käsittelyssä lainsäädäntöehdotus (puitepäätös) vuonna 2009, mutta ehdotuksen käsittely raukesi Lissabonin sopimuksen voimaantulon myötä. Vuoden 2009 puitepäätösehdotus sisälsi määräyksiä siirtoon sovellettavasta menettelystä, säännökset kriteereistä, joilla rikosasian käsittely voidaan siirtää jäsenvaltioiden välillä, säännökset kieltäytymisperusteista sekä säännökset siirron vaikutuksista siirtävässä ja vastaanottavassa jäsenmaassa.

Ehdotus olisi mahdollistanut rikosoikeudellisen prosessin siirtämisen jo esitutkintavaiheessa, jolloin siirtämisestä saadaan mahdollisimman paljon hyötyä. Rikosprosessin käsitteleminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa siellä missä mahdollinen rangaistus myös tullaan suorittamaan tarkoittaisi, ettei myöhemmin tarvitse käynnistää rangaistuksen siirtoprosessia toisen valtion kanssa. Puitepäätös olisi mahdollistanut esitutkinta- ja syytetoimien siirtämisen siihen valtioon, jossa rikoksesta epäilty asuu ja jossa hänen mahdollisuudet sopeutua yhteiskuntaan ovat parhaimmat. Alkuperäisen puitepäätösehdotuksen mukaan jäsenvaltiolla ei olisi ollut ehdotonta velvollisuutta suostua siirtopyyntöön.

Toinen puheenjohtajan keskusteltavaksi esitettävä kysymys koskee Eurojustia. Ministereiltä kysyttäneen yleinen kysymys siitä, mitä jäsenvaltiot voisivat vielä tehdä Eurojustin työn tukemiseksi. Haagissa sijaitseva Eurojust on perustettu vuonna 2002. Siitä säädetään Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastosta (Eurojust) ja neuvoston päätöksen 2002/187/YOS korvaamisesta ja kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2018/1727. Eurojustin tehtävänä on tukea kansallisten viranomaisten välistä oikeudellista koordinoimista ja yhteistyötä, jolla torjutaan terrorismia ja vakavaa, useampaa kuin yhtä EU:n jäsenvaltiota koskevaa järjestäytyntä rikollisuutta. Tehtäviensä suorittamiseksi Eurojust järjestää koordinoitukokouksia, rahoittaa ja

järjestää asiantuntija-apua yhteisiin tutkintaryhmiin sekä organisoi yhteistyötä koordinaatikeskusten avulla.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 18.-20.1.2023 (kirjallinen menettely)

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 20.1.2023 (kirjallinen menettely)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Suomen ja muiden EU:n jäsenvaltioiden välillä menettelyjen siirtämiseen rikosasioissa liittyvä kansainvälinen yhteistyö perustuu vuoden 1959 keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevaan eurooppalaiseen yleissopimukseen (No. 30), erityisesti sen 21 artiklaan, joka sisältää yleisluontoisen määräyksen syyttämispyyntöjen tekemisestä toiselle sopimusvaltiolle. Lisäksi Suomen ja muiden Pohjoismaiden ylimmät syyttäviviranomaiset ovat tehneet vuonna 1972 yhteistyösopimuksen rikoksen syytteen nostamisesta muussa Pohjoismaassa kuin siinä, jossa rikos tehtiin.

Suomi ei ole liittynyt vuoden 1972 menettelyjen siirtämistä rikosasioissa koskevaan eurooppalaiseen yleissopimukseen (No. 73). Sopimus sisältää yksityiskohtaiset säännökset rikosoikeudellisten menettelyjen siirtämisestä.

Eurojustista säädetään Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastosta (Eurojust) ja neuvoston päätöksen 2002/187/YOS korvaamisesta ja kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2018/1727. Asetusta täydentävästä kansallisesta lainsäädännöstä säädetään Suomen osallistumisesta Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön viraston (Eurojust) toimintaan annetussa laissa (1232/2019).

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Menettelyn siirtoa koskeva lainsäädäntöehdotus oli käsittelyssä vuonna 2009, mutta käsittely raukesi Lissabonin sopimuksen tultua voimaan. Valtioneuvosto on tuolloin suhtautunut myönteisesti ehdotettuun puitepäätökseen ja todennut, että ehdotetulla sääntelyllä voitaisiin tehostaa laajojen rajat ylittävien rikosasioiden tutkintaa sekä syytetoimia ja koordinoitua. (U 53/2009 vp). Tulevaan lainsäädäntöehdotukseen otetaan tarkemmin kantaa, kun ehdotus on annettu.

Asiakirjat

Puheenjohtajan keskusteluasiakirjaa ei ole vielä jaettu.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Katariina Jahkola, p. 029 515 0246
Joni Korpinen, p. 029 515 0012

VAHVA-tunnus

EU/27/2023

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet